

SISTEMUL DE CONTABILITATE SECRETĂ A SOCIETĂȚII VALEA JIULUI DE SUS ȘI RECALCULAREA PRODUCȚIEI DE CĂRBUNE (1926-1930)

Ludovic Báthory

Institutul de Istorie „George Barițiu”, Cluj-Napoca

Abstract: *Secret accountancy of the big coal companies in Jiul Valley are offering plenty of data in order to establish that the total turnover and the amount of sales are exceeding at a very high rate the official published data by the Petroșani and Lupeni companies. These results do sustain the supposition that other coal companies in the Jiul Valley were using the same methods. Although secret accountancy of the Valea Jiului de Sus Company has not been preserved until now, a thoroughgoing examination of archive data does allow remaking the accountant system as it was actually used. Archive data point out that Valea Jiului de Sus Company was to use the same way of gain calculation as Petroșani Company did, at a 30% average rate of profit. It means we have to find out the constituent parts and the total amount of the clear profit in order to compute the total sales figure. The officially reported average output of the company represented 55.295 metric tons of brown coal and its average value amounted to 55.222.332 lei in a year. But our fresh calculations point out a real average of 173.234 t production for a year and an average sales figure of 186.167.622 lei. The fresh computed average output is 3,13 times bigger, and the average value is 3,37 times bigger than the reported ones. As a result of big sales the society achieved a 55.850.348 lei average benefit every year. Even so, the company reported heavy losses in 1930 and it was closed down in the following year due to the consequences of the big world crisis.*

Keywords: coal companies, secret accountancy, coal production

Contabilitatea secretă a marilor societăți carbonifere din Valea Jiului ne oferă datele necesare pentru reconstituirea evoluției financiare și calcularea producției reale de cărbune. Rezultă că cifra de afaceri și vânzările de cărbune depășesc în foarte mare măsură datele publicate de societățile Petroșani și Lupeni¹. Aceste rezultate ne permit să tragem concluzia că și celelalte societăți carbonifere din Valea Jiului procedau la fel. Deși datele secrete ale contabilității nu s-au păstrat, studierea atentă a datelor arhivistice ne permite reconstituirea sistemului de calcul pe care l-au folosit, mai ales că posturile de conducere erau ocupate de aceiași

¹ Ludovic Báthory, *Recalcularea producției de cărbune a Societății Petroșani pe baza datelor contabilității secrete (1921-1929)*, „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca”, series Historica, XLIII, 2004, p. 611-650; Idem, *Contabilitatea secretă a Societății Lupeni și recalcularea producției de cărbune (1925-1930)*, „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca”, series Historica, XLVII, 2008, p. 437-480.

oameni de afaceri liberali, în colaborare cu membri ai elitei financiare din Ungaria. De altfel, opțiunea formulată de Societatea Salgótarján, pentru pornirea tratativilor de naționalizare în anul 1925, menționa în mod clar că la Societatea Valea Jiului de Sus urma să se aplice procedura de calcul a beneficiului utilizată de Societatea Petroșani². Pe lângă aceasta, gestiunea financiară a societății era îndeplinită de fapt de contabilii Societății Petroșani, care au precizat de mai multe ori că „beneficiul legal” al Societății Valea Jiului de Sus era de 30%³. Prin urmare, dacă aflăm elementele componente și quantumul total al beneficiului Societății Valea Jiului de Sus, putem calcula cifra totală de afaceri. Pentru a stabili volumul real al beneficiului de 30% din cifra de afaceri, trebuie să avem în vedere că, pe lângă beneficiul net, el cuprindea și obligațiile financiare către firmele maghiare naționalizate, amortizările, suma totală a investițiilor amortizate și bonificațiile Societății Petroșani încasate pentru comercializarea cărbunelui. Stabilind valoarea beneficiului de 30%, putem calcula cifra de afaceri a societății, reprezentând totalul încasărilor. Cunoscând prețul mediu al tonei de cărbune, aflăm apoi producția reală de combustibil a întreprinderii miniere. Trebuie precizat că Societatea Valea Jiului de Sus comunica de obicei prețuri de vânzare mai reduse decât cele reale, pentru a diminua valoarea combustibilului supus impozitului minier. În mod oficial, societatea vindea numai cărbuni ocnă la căile ferate, la preț fix stabilit prin contract. În realitate, vindea mari cantități de combustibil și întreprinderilor particulare, la prețul pieței libere, astfel că prețul mediu real era foarte diferit de cel publicat (lei/tonă):

	Valoarea publicată a tonei de cărbune	Prețul cărbunelui ocnă la CFR	Preț mediu real lei/tonă
1926	1.136,02	1.152	1.136,02
1927	921,60	1.152	1.132,00
1928	1.083,00	1.083	1.083,00
1929	922,95	931	972,68
1930	863,65	910	1.017,727

Această variație a prețurilor contabilizate în cadrul aceleiași an de gestiune oferea posibilitatea numeroaselor operațiuni de inginerie financiară, conform intereselor momentane. Calculele arbitrare erau în foarte măsură înlesnite de faptul că anul de gestiune nu se încheia în realitate la data de 31 decembrie. Faptul că prețurile de achiziție la C.F.R erau stabilite uneori cu întârzieri foarte mari, iar furniturile către stat nu erau niciodată achitate la timp, făcea ca tot timpul să devină necesară transferarea unor sume de bani de la un an la altul, în special prin efectuarea unor amortizări repetate, provenite din anul anterior. Tot astfel, unele

² Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Naționale, filiala Deva (în continuare: D.J. Hunedoara A.N. Deva), Fond Soc. Valea Jiului de Sus S.A.R; dos. nr. 9, f. 33.

³ Idem, Fond Soc. Petroșani, Direcția Minelor, Serviciul Contabilitate, dos. nr. 171/1929, f. 13.

plăți erau decontate retroactiv în anul anterior, sau transferate în anul de gestiune următor. Prin asemenea procedee erau disimulate sume foarte însemnate, în special în contul amortizărilor. Au fost publicate amortizări numai pentru anii 1926-1928, în valoare de 616.202 lei, dar în contabilitatea internă ele s-au ridicat la 10.851.354 lei. Pe lângă aceasta au fost amortizate investiții însumând 13.909.575 lei între anii 1926-1930. Totalul acestor sume se ridică la 25.377.131 lei. În comparație cu aceasta totalul amortizărilor incluse în beneficii între 1926-1930 se ridică la 50.357.653 lei, adică de 1,98 ori mai mult, aproape dublu. Toate aceste procedee ajutau la ascunderea nivelului real al producției de cărbune și al încasărilor. Conform cifrelor raportate, producția medie anuală de cărbune a societății era de 55.295 tone, în valoare de 55.222.332 lei. Conform calculelor noastre, producția medie reală era de 173.234 tone, în valoare de 186.167.622 lei. Producția medie anuală recalculată a cărbunelui o depășea de 3, 13 ori pe cea publicată, iar valoarea medie recalculată a încasărilor întrecea de 3,37 ori valoarea raportată.

*

Societatea Minelor de Cărbuni din Valea Jiului de Sus (Felsőzsilvölgyi Kőszénbányatársulat) a fost întemeiată în 1895 la Vulcan de întreprinzători locali, sub formă de asociație minieră. În anul 1900 cei doi coproprietari au reorganizat la Alba Iulia societatea, care nu a devenit însă o societate pe acțiuni, ci a rămas o asociație minieră care deținea 128 părți de mină – „cuxe” în termeni juridici – împărțindu-și în mod egal numărul lor⁴. În anul 1904 cele 128 de cuxe au fost achiziționate în părți egale de societățile Salgótarján și Urikány-Zsilvölgyi Szénbánya Részvény Társaság (Societatea Uricani – Valea Jiului)⁵. În anii următori producția s-a dublat, ajungând la 124.300 t de cărbune în 1913. După izbucnirea războiului, autoritățile militare maghiare au preluat controlul asupra vânzării combustibilului, încercând să-l dirijeze cu precădere spre transporturile militare și industria de război, concomitent cu mobilizarea lucrătorilor în serviciul militar. Sub pretextul reducerii efectivului de muncitori la jumătate, deja în anul 1914 Societatea Valea Jiului de Sus a raportat doar o jumătate din producția anului anterior, adică 62.900 t de cărbune.

În realitate, producția a scăzut doar în mică măsură, iar societatea Salgótarján și-a transferat o parte din lucrători la Vulcan, pentru a menține în funcțiune minele. Partea neraportată a producției a fost vândută în continuare clienților tradiționali la suprapreț. De altfel, Societatea Salgótarján se ocupa în primul rând de gestionarea minelor de la Vulcan, care se aflau în vecinătatea nemijlocită a propriilor exploatare, și a instituit un sistem de contabilitate secretă pentru a ascunde dimensiunile reale ale producției, vânzărilor și angajărilor de personal. Pătrunderea

⁴ Mircea Baron, *Cărbune și societate în valea Jiului. Perioada interbelică*, Petroșani, Edit. Universitas, 1998, p. 90.

⁵ Lajos Vajda, *Erdélyi bányák, kohók, emberek, századok*, Bukarest, Politikai Könyvkiadó, 1981, p. 322.

trupelor românești în Valea Jiului în vara anului 1916, precum și greva generală a minerilor au reprezentat un bun pretext pentru distrugerea documentației referitoare la producție și efectivele reale, care au dispărut în mod misterios⁶. Societatea Valea Jiului de Sus raporta producții tot mai mici de cărbune (1916 – 42.280 t; 1917 – 32.700 t; 1918 – 48.300 t), doar o mică parte din producția reală.

După unirea Transilvaniei cu România, guvernul României a instituit la 7 decembrie 1918 sechestrul asupra minelor de cărbuni din Valea Jiului, rechiziționând producția de cărbune. Trupele românești au preluat controlul efectiv în Valea Jiului abia în luna ianuarie 1919 și autoritățile românești au avut pretenția ca întreaga producție a Societății Valea Jiului de Sus să fie predată Căilor Ferate Române, la prețul fixat de guvern. Dar cărbunele furnizat era plătit cu întârzieri foarte mari și Societatea Valea Jiului de Sus s-ar fi ruinat curând dacă n-ar fi vândut în continuare mari cantități de cărbune către întreprinderile particulare care achitau furniturile imediat. De-abia la 24 iulie 1920 au fost contabilizate la Petroșani vânzările de cărbune către C.F.R., reieșind că între 1 ianuarie 1919 și 1 iulie 1920 Societatea Valea Jiului de Sus a livrat 47.210 t de cărbune. Avansurile achitate de Direcția Generală C.F.R. pentru această cantitate au fost trecute în contul Societății Salgótarján. Livrările către C.F.R. reprezentau partea covârșitoare a producției de cărbune, raportată de către Societatea Valea Jiului de Sus, dar nici jumătate din cea reală.⁷

Anul	Producția raportată (tone)	Livrări CFR (tone)	%	Producția reală (tone)	Livrări CFR %
1919	38.400	35.210	91,69	76.800	45,85
1920	26.250	23.000	87,61	78.850	29,17
1921	30.500	26.610	87,24	91.500	29,08
1922	35.500	30.370	85,54	106.500	28,51
1923	59.800	56.455	94,40	119.600	47,20
1924	70.500	66.884	94,87	141.000	47,43
1925	60.700	57.600	94,89	121.400	47,44

Corespunzător situației de mai sus, valoarea producției reale de cărbune depășea sensibil valoarea raportată⁸:

Anul	Valoarea raportată (lei)	Valoare reală (lei)
1919	5.531.195	11.062.390
1920	11.182.500	33.547.500
1921	19.895.150	59.685.450
1922	23.156.650	69.469.950
1923	47.840.000	95.680.000
1924	63.450.000	126.900.000
1925	49.747.904	99.495.808

⁶ D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Soc. Valea Jiului de Sus, S.A.R., dos. nr. 1, f. 15; dos. nr. 2, f. 1.

⁷ *Statistica Minieră a României*, 1919-1925; Ludovic Báthory, *Societățile carbonifere și sistemul economic și politic al României (1919-1929)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1999, p. 205-206.

⁸ *Statistica Minieră a României*, 1919-1925.

După naționalizarea minelor Societății Salgótarján și formarea Societății Petroșani, aceasta din urmă a preluat și comercializarea cărbunelui produs de Societatea Valea Jiului de Sus. În anul 1922 Societatea Petroșani și-a declarat intenția de a naționaliza Societatea Valea Jiului de Sus, prin cumpărarea celor 128 de cuxe de la societățile Salgótarján și Uricani-Valea Jiului⁹. De altfel, erau în curs de desfășurare tratativele și pentru naționalizarea Societății Uricani-Valea Jiului. Pe lângă vânzările către căile ferate, Societatea Petroșani gestiona și vânzările producției de cărbune neraportate, pe care Societatea Valea Jiului de Sus le realiza către întreprinderile particulare. Pentru aceasta încasa un comision anual în funcție de valoarea și cantitatea vânzărilor, care apar în contabilitatea secretă a Societății Petroșani sub titlul de „venituri extraordinare.” În anul 1924 Societatea Petroșani a încasat sub acest titlu o sumă de 6.384.116 lei, iar în 1925 suma de 5.680.704 lei¹⁰.

După naționalizarea societății Urikány-Zsilvölgyi R.T. în anul 1925, prin formarea Societății Lupeni, au început pregătirile și pentru naționalizarea Societății Felsőzsilvölgyi Társulat. La 20 mai 1925 Societatea Petroșani și Societatea Lupeni au obținut aprobarea Ministerului Industriei și Comerțului pentru cumpărarea cuxelor deținute de societățile Salgótarján și Urikány-Zsilvölgyi RT., în părți egale¹¹. Curând după aceasta, au început tratativele între cele 4 societăți pentru preluarea cuxelor. Tratativele se desfășurau între societățile Salgótarján și Petroșani pe de o parte și societățile Urikány-Zsilvölgyi și Lupeni pe de altă parte, fiind vorba de două tranzacțiuni distincte, realizate însă concomitent. Cu toate acestea, opțiunea înmănată de Societatea Salgótarján către Societatea Petroșani pentru cumpărarea a 64 părți de mină ale Societății Valea Jiului de Sus scoate în evidență faptul că aceste două societăți jucau rolul primordial în executarea practică a viitoarei înțelegeri cvadripartite¹². Prin opțiunea sus-amintită, societatea maghiară pretindea Societății Petroșani achitarea prețului de cumpărare de 1,6 milioane de franci elvețieni pentru cuxele achiziționate până la data de 31 decembrie 1930, depunând în fiecare an cinci doispzecimi din beneficiul Societății Valea Jiului de Sus în contul Societății Salgótarján. Pe lângă aceasta, societățile Petroșani și Lupeni urmau să preia câte o jumătate din stocul de cărbuni și de materii prime al Societății Felsőzsilvölgyi Társulat, urmând să achite valoarea lor până la data de 15 aprilie 1926. De vânzarea acestor stocuri urma să se ocupe Societatea Petroșani în întregime, contra unui comision de 7% din valoarea lor, iar suma rezultată astfel urma să fie transferată Societății Salgótarján, pentru a fi împărțită cu Societatea Urikány. De asemenea, jumătate din datoriile și creanțele Societății Felsőzsilvölgyi Társulat reveneau Societății Petroșani, care urma să recupereze creanțele, respectiv să plătească datoriile în contul Societății Salgótarján. La fel urma să procedeze

⁹ D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Valea Jiului de Sus, dos.nr. 1, f. 15.

¹⁰ Idem, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos.nr. 152/ 1928, f. 7.

¹¹ Idem, Fond Valea Jiului de Sus, dos. nr. 10, f. 14.

¹² Idem, dos. nr. 9, f. 91-93.

Societatea Lupeni în contul Societății Urikány. Societatea pe cuxe Valea Jiului de Sus urma să se transforme în societate pe acțiuni.

După recepționarea opțiunii, conducătorii Societății Petroșani au efectuat niște calcule preliminare secrete pentru a determina rentabilitatea operațiunii financiare ce urma să se perfecteze. Aceste calcule preliminare, păstrate în ciornă, ar fi trebuit de fapt distruse, dar s-a neglijat acest lucru, astfel că ele dovedesc faptul că producția reală de cărbune a Societății Valea Jiului de Sus o depășește pe cea raportată. Expertiza preliminară prognoza un beneficiu anual mediu de circa 20 milioane de lei, iar împreună cu amortismentul prevăzut și cu dobânzile previzibile se ajungea la circa 31.840.000 lei profit total la producția reală de combustibil¹³. La jumătate din producție cât revenea grupului românesc, aceasta însemna o sumă de aproximativ 15.920.000 lei. Or, dacă vom calcula rentabilitatea medie a rezultatelor financiare obținute de Societatea Valea Jiului de Sus între anii 1926-1928, vom ajunge la o sumă foarte apropiată, și anume la 15.692.411 lei anual, beneficiu și amortisment¹⁴.

Afacerea promitea deci să fie rentabilă, iar Societatea Petroșani și-a dat acceptul pentru inițierea tratativelor de naționalizare conform opțiunii oferite de Societatea Salgótarján. La tratative au aderat și societățile Urikány-Zsilvölgyi R.T., precum și Lupeni S.A.R și ele s-au încheiat la 30 noiembrie 1925, la București prin realizarea unei convenții între cele patru societăți miniere¹⁵. Convenția reiterea propunerile de bază cuprinse în opțiunea adresată de către societatea Salgótarján Societății Petroșani și prevedea un preț total de vânzare de 3.200.000 franci elvețieni pentru cele 128 de cuxe cumpărate în părți egale de către societățile Petroșani și Lupeni. Această sumă urma să fie achitată până la data de 31 decembrie 1936. În acest scop societățile Petroșani și Lupeni urmau să depună cinci șesimi din beneficiul net anual al Societății Valea Jiului de Sus, exprimat în lei, în contul societăților Salgótarján și Urikány, care urma a fi transformat în franci elvețieni înainte de sfârșitul anului respectiv. În acest fel datoria totală scădea în fiecare an, iar dacă sumele acumulate astfel nu acopereau prețul de 3,2 milioane franci elvețieni, societățile Petroșani și Lupeni se obligau să achite restul în termen de trei luni de la data de 31 decembrie 1936. Depozitele provizorii în lei, cât și soldul datorat în franci elvețieni purtau o dobândă anuală de 5% până la 31 decembrie 1931 și de 8% după această dată. Aceste depozite urmau a fi administrate în comun sau în părți egale de către societățile Salgótarján și Urikány, iar societățile Petroșani și Lupeni preluau câte 1,6 milioane de franci elvețieni din datorie. Întreprinderea Valea Jiului de Sus urma să se transforme în societate anonimă minieră română, iar președintele și jumătate din consiliul de administrație

¹³ *Ibidem*, f. 90.

¹⁴ Idem, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 125/1926, f. 597-599.

¹⁵ Idem, Fond Valea Jiului de Sus, dos. nr. 8, f. 17-18.

urma a fi desemnat de grupul român de capital, pe când cealaltă jumătate de către grupul maghiar, prevedere valabilă și în cazul comitetului de cenzori și cenzori supleanți. Datoriile și creanțele Societății Felsőzsilvölgyi Társulat rămâneau în continuare în sarcina societăților Salgótarján și Urikány, care urmau să le cedeze Societății Valea Jiului de Sus pentru a fi lichidate în contul celor două societăți maghiare. De asemenea, stocurile de materiale și cărbuni rămâneau tot în proprietatea societăților maghiare.

Acordul părea complet, cu toate acestea societățile miniere maghiare au cerut în zilele următoare adăugarea unor precizări, concretizate în Convenția Adițională încheiată la data de 8 decembrie 1925 între reprezentanții celor patru firme. Aceasta prevedea în mod explicit că societățile Petroșani și Lupeni nu sunt solidare în achitarea datoriei de câte 1,6 milioane franci elvețieni și că fiecare își va achita partea în mod independent, Societatea Petroșani către Societatea Salgótarján, iar Societatea Lupeni către Societatea Urikány. Aceste stipulații transformau de fapt convenția de vânzare în două acorduri paralele, care trebuiau executate concomitent, în sume egale. Convenția adițională mai preciza că acțiunile Societății Valea Jiului de Sus urmau a fi blocate până la 31 martie 1937, jumătate la sediul Societății Lupeni, cealaltă jumătate la sediul Societății Petroșani¹⁶. De asemenea, se preciza că toate cheltuielile și taxele provenite din aplicarea convenției reveneau societăților Petroșani și Lupeni. Se mai arăta că prin beneficiul net stipulat în convenție se înțelegea suma rămasă după scăderea procentului de 5% pentru fondul de rezervă și de 10% pentru tantiemele Consiliului de Administrație. Cu alte cuvinte, rămânea 85% din beneficiul net raportat, din care se scădeau cincisimesimi pentru societățile Salgótarján și Urikány pentru răscumpărarea cuxelor preluate.

Ulterior s-a trecut la aplicarea în practică a convențiilor respective. În acest scop, la data de 10 decembrie 1925 a fost convocată adunarea generală extraordinară a Societății Valea Jiului de Sus, la care au participat proprietarii celor 128 de cuxe ale societății, respectiv Societățile Petroșani și Lupeni, prin reprezentanții lor. Lucrările adunării generale s-au desfășurat sub îndrumarea lui N.V. Theodorescu și I.E. Bujoiu, care dețineau funcții de conducere la Societățile Petroșani și Lupeni. Adunarea generală a hotărât transformarea asociației miniere Felsőzsilvölgyi Kőszénbányatársulat în societate anonimă pe acțiuni, sub denumirea de Valea Jiului de Sus S.A.R., conform cerințelor Legii minelor din 1924¹⁷. Capitalul social a fost fixat la 50 milioane lei, în 100.000 de acțiuni de câte 500 lei. Societatea Petroșani a preluat 49.760 acțiuni, Societatea Lupeni 49.790 acțiuni, restul ajungând în proprietatea unor particulari ca N.V. Theodorescu, I.E. Bujoiu, Al. G. Alexandridi, precum și a câtorva cetățeni maghiari. În acest fel capitalul social al noii societăți era aproape exclusiv românesc în mod formal, dar, întrucât societățile Petroșani și Lupeni erau deținute în procent de 50% de

¹⁶ Idem, Fond. Soc. Lupeni, Direcția generală București, Confidențiale, dos. nr. 2/1924.

¹⁷ Idem, Fond Valea Jiului de Sus, dos. nr. 6, f. 13-18.

întreprinzători din Ungaria, este limpede că aceștia controlau de fapt și jumătate din capitalul Societății Valea Jiului de Sus. Drept urmare, și consiliul de administrație cuprindea, pe lângă reprezentanții marii finanțe liberale (N.V. Theodorescu, I.E. Bujoiu, Al.G. Alexandridi, Gh. Caracostea, N. Zernoveanu), oameni de afaceri de vază din Ungaria. Ferenc Chorin și Richard Fuchs erau acționarii unor mari societăți carbonifere maghiare și ai Băncii Comerciale Ungare din Pesta, precum și ai Băncii Generale Ungare de Credit. Situația era asemănătoare în cazul cenzorilor și al cenzorilor supleanți. Consiliul de administrație mai cuprindea și doi administratori delegați care coordonau activitatea societății, pe Nicolae V. Theodorescu, director general al Societății Petroșani, și pe Ion E. Bujoiu, director general al Societății Lupeni. Societatea Valea Jiului de Sus a preluat cea mai mare parte a personalului tehnico-administrativ al firmei Felsőszilvölgyi Társulat, director tehnic rămânând în continuare inginerul austriac Johann Winklehner, director general tehnic al Societății Petroșani¹⁸. Deși Societatea Valea Jiului de Sus a fost naționalizată, cercurile de afaceri din Europa Centrală considerau că „ea aparține concernului societății carbonifere de la Salgótarján”¹⁹.

Hotărârile adunării generale a acționarilor au fost comunicate Inspectoratului Minier Petroșani, Tribunalului Deva, apoi au fost aprobate de către Ministerul Industriei și Comerțului și Consiliul Superior de Mine în cursul anului 1926. În cele din urmă, și guvernul și-a dat aprobarea prin decizia Consiliului de Miniștri din 1 septembrie 1926²⁰.

Naționalizarea Societății Valea Jiului de Sus nu părea să fie o afacere de mare amploare, cu toate acestea ea a pus capăt dominației capitalului străin în cea mai importantă regiune carboniferă a României. De fapt, dominația financiară în Valea Jiului a trecut în mâinile cercurilor de afaceri liberale, în frunte cu Banca Românească. Comercializarea minelor statului de la Lonea în anul 1925 a desăvârșit acest proces. Exploatarea de la Vulcan a Societății Valea Jiului de Sus părea o întreprindere de dimensiuni reduse care utiliza 432 de lucrători și o forță motorice de 584 C.P. în anul 1925. Valoarea capitalului investit se ridica la 1.228.500 lei aur, iar capitalul social la 44.012.500 lei hârtie²¹. Societatea producea între 50.000-65.000 tone de cărbune pe an. Cu toate acestea, există numeroase probe circumstanțiale care dovedesc că producția reală o depășea în foarte mare măsură pe cea raportată. De exemplu, grupul românesc prelua în realitate doar 25 milioane de lei din capitalul social, cu toate acestea, la cursul anului 1927 prețul de 3,2 milioane franci elvețieni reprezenta suma rotundă de 100 milioane lei, adică de patru ori mai mult, deci se pune întrebarea din ce motive s-a acceptat o despăgubire împătrită. Nedumeriri și mai mari apar dacă raportăm obligațiile

¹⁸ M. Baron, *op.cit.*, p. 144, 153.

¹⁹ „Compass Leonhardt” Rumänien, 1932, Wien, p. 642.

²⁰ D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Valea Jiului de Sus, dos. nr. 6, f. 1.

²¹ *Indicatorul minier al României*, București, 1925, p. 15.

financiare totale achitate în cursul anului 1926 de către societățile Petroșani și Lupeni către firmele maghiare și care depășesc valoarea producției de cărbune, raportată de Societatea Valea Jiului de Sus în anul respectiv. Astfel, până la 15 aprilie 1926, societățile românești trebuiau să achite stocurile de cocs și gudron rămase de la Societatea Felsőszilvölgyi Társulat și dobânzile pe care ea le datora băncilor românești, în valoare de 15 milioane lei. Pe lângă aceasta, trebuiau să achite valoarea stocurilor de cărbune rămase, calculate de noi la valoarea de 5.451.600 lei. Aceasta însemna 20.451.600 lei în total, deci revenea fiecărei societăți românești câte 10.225.800 lei de plătit în acest cont²². Mai mult decât atât, până în iulie 1926 trebuiau să achite sume totalizând 50 de milioane de lei, precum și diferite cheltuieli de constituire. Aceasta însemna circa 70 milioane de lei; în comparație cu aceasta, în anul 1926 Societatea Valea Jiului de Sus a raportat o producție în valoare de numai 67.820.304 lei, la o cantitate de 59.700 t de cărbune. Deci nu se putea acoperi o asemenea sumă din încasări, mai ales dacă luăm în considerare faptul că trebuiau decontate mai întâi cheltuieli totalizând 55.437.236 lei²³, care nu cuprindeau însă investițiile și amortizările cuvenite. Presupunem deci că ele reprezintă numai partea din cheltuielile reale ce reveneau Societății Petroșani, cealaltă jumătate revenind Societății Lupeni, unde erau decontate și amortizările și investițiile făcute (3.240.000 lei + 1.845.412 lei), precum și comisionul de 7% pe care trebuia să-l plătească Societății Petroșani pentru valorificarea stocurilor de cărbune (382.348 lei). Prin urmare, numai cheltuielile reale depășeau suma de 110 milioane lei, iar, dacă adăugăm obligațiile financiare către firmele maghiare, beneficiile societății, comisioanele Societății Petroșani și amortizările, suma totală depășește 200 milioane lei.

Pentru a afla suma reală a cifrei de afaceri urmează să aplicăm formula secretă de calcul aplicată în contabilitatea Societății Petroșani, întrucât – după cum am menționat – ea urma să se aplice și la Societatea Valea Jiului de Sus. Prin urmare, dacă aflăm elementele componente și quantumul total al beneficiului Societății Valea Jiului de Sus, putem calcula cifra totală de afaceri. Cunoscând valoarea medie a tonei de cărbune, aflăm apoi producția reală de combustibil a întreprinderii miniere. Pentru a stabili volumul real al beneficiului de 30% din cifra de afaceri trebuie să avem în vedere că, pe lângă beneficiul net publicat, el cuprindea și obligațiile financiare către societățile maghiare, amortizările, suma totală a investițiilor amortizate interne, nepublicate²⁴ (1.845.412 lei în anul 1926). De asemenea, pentru efectuarea vânzării de combustibil, Societatea Petroșani încasa un comision (2.907.576 lei în 1926), precum și un „venit extraordinar” (3.228.446 lei în 1926), care reprezenta circa 9% din valoarea publicată a producției de combustibil. Trebuie avut în vedere și faptul că unii clienți cumpărători

²² D.J. Hunedoara A.N.Deva, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos.nr. 175/1929.

²³ Idem, dos. nr.125/1926, f. 291.

²⁴ Idem, dos. nr.175/1929.

rămâneau în urmă cu plățile, iar sumele ce urmau a fi încasate se adăugau la totalul beneficiului. Având în vedere cele de mai sus, putem calcula beneficiul de 30% realizat de Societatea Valea Jiului de Sus în anul de gestiune 1926 în lei²⁵:

Beneficiu net publicat	12.079.773
Stocuri și dobânzi achitate Societății Salgótarján	10.225.800
Stocuri și dobânzi achitate Societății Urikány	10.225.800
Sumă avansată de Soc. Lupeni pentru Soc. Urikány	3.297.410
Comision al Soc. Petroșani	2.907.576
Venit extraordinar Soc. Petroșani	3.228.446
Amortizări	3.240.000
Investiții contabilizate amortizate	1.845.412
Investiții contabilizate amortizate	1.845.412
Sumă rămasă la debitori	11.033.372
Amortizări publicate	405.200
Rezerve publicate	603.988
Rezerve publicate	100.000
Total Beneficiu 30%	61.038.189 lei

Conform beneficiului de 61.038.189 lei, care reprezintă 30% din cifra de afaceri, suma totală a încasărilor obținute de Societatea Valea Jiului de Sus în anul 1926 se ridică la 203.461.182 lei, care, la valoarea medie de 1.136,02 lei/tonă, reprezintă o cantitate de 179.100 t de cărbune, de 3 ori mai mult decât producția raportată de 59.700 t, în valoare de 67.820.304 lei. Partea care revenea Societății Lupeni din această sumă era de 100.116.306 lei, iar Societatea Petroșani a încasat în plus venituri extraordinare de 3.228.446 lei, în total 103.345.358 lei. Totalul depășește încasările recalculat cu 482 lei.

Este cunoscut faptul că în realitate sistemul de contabilitate secretă al societăților Petroșani și Lupeni opera cu un câștig brut total de 50% din încasări, adică 101.730.591 lei în anul de gestiune 1926. Se va obține această sumă adăugând la beneficiul de 30% încă 40 milioane lei, reprezentând obligațiile financiare ale societăților Petroșani și Lupeni către societățile miniere din Ungaria, precum și 692.402 lei din venituri mai mici. În acest fel, cea mai mare parte a câștigului brut a trecut în Ungaria, în total 67.400.842 lei, (respectiv 66,25%). Societatea Salgótarján a încasat 32.051.716 lei, iar societatea Urikány 35.349.126 lei. Firmele românești au încasat o sumă mai modestă, 34.329.748 lei (adică 33,75%), din care Societatea Petroșani 20.424.059 lei, iar Societatea Lupeni 13.905.689 lei. Dar s-a dat publicității doar un beneficiu net de 12.079.773 lei, din care s-au împărțit dividende de 10.000.000 lei, câte 100 lei de acțiune, respectiv

²⁵ *Statistica societăților anonime pe acțiuni*, 1926, 1927; D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 175/1929; dos. nr. 125/1926, f. 291, 597-599; dos. nr. 152/1928, f. 7; Fond Soc Lupeni, Direcția Generală București, Confidențiale, dos. nr. 9/1925.

20% din valoarea nominală de 500 lei a acțiunilor. Acest dividend era mai mic decât în cazul societăților Petroșani și Lupeni, care în 1926 au calculat dividende de 120 lei de fiecare acțiune, reprezentând 24% din valoarea nominală de 500 lei. În mod evident nu s-a reținut 5\6-imi din beneficiu pentru răscumpărarea acțiunilor preluate de la Societatea Felsőszilvölgyi Társulat, întrucât aceasta ar fi însemnat o sumă de 8.556.505 lei, deci nu mai rămânea suma necesară pentru plata dividendelor. Totuși Societatea Lupeni a destinat 3.297.410 lei răscumpărării acțiunilor.

S-au obținut rezultate financiare mai mult decât satisfăcătoare, cu toate acestea în evidențele contabile destinate publicității s-a căutat înserarea unor date, care să prezinte activitatea Societății Valea Jiului de Sus, în anul 1926, într-o lumină cât mai nefavorabilă. La un moment dat, s-a raportat o scădere a producției cu 26%, apoi o producție de 53.400 t, mai mică și ea decât în anul anterior. S-au calculat cheltuieli totale de 49.445.750 lei inițial pentru această cantitate. Ulterior ele au fost mărite la 55.437.236 lei²⁶ pentru cantitatea de 59.700 t. Chiar dacă se ia în considerare doar o treime din producția reală, rezultă o cantitate de 59.700 t, în valoare de 67.820.304 lei, în creștere valorică față de anul 1925, când s-au raportat 60.700 t în valoare de 49.747.904 lei. Creșterea valorică însemnată se datorează faptului că s-a luat în calcul un preț de vânzare mediu foarte avantajos (1.136,02 lei/tonă), întrucât guvernul liberal a mărit prețul de achiziție pentru C.F.R la 1.152 lei pentru tona de cărbune ocnă din Valea Jiului la sfârșitul anului 1926. Acest preț urma să se aplice retroactiv pentru tot anul, astfel că la sfârșitul anului administrația C.F.R. datora Societății Valea Jiului de Sus mai mult de 11 milioane lei, din cauza diferenței de prețuri. În anul 1926 Societatea a vândut la căile ferate 55.810 t de cărbune, adică 93,48% din producția raportată, dar numai 29, 66% din producția recalculată. Conducătorii societății doreau să acrediteze ideea că aproape întreaga producție de cărbune era vândută la C.F.R, deși nu era așa.

Prețul de achiziție de 1.152 lei/t la CFR a rămas în vigoare și în anul 1927, astfel că prețul mediu de vânzare a reprezentat 1.132 lei/ t în cazul Societății Valea Jiului de Sus, în acel an, preț realizat de Societatea Petroșani, care îi comercializa produsele. Dar în *Statistica Minieră a României* valoarea medie a tonei de cărbune produse de Societate a scăzut la 921,60 lei/t, astfel încât valoarea totală a producției raportate s-a micșorat la 59.351.040 lei, deși ea a crescut din punct de vedere cantitativ la 64.400 t²⁷. În realitate valoarea producției raportate a fost de 72.901.107 lei. Reiese că și în anul 1927 au continuat procedeele de subevaluare a activității Societății, atât din punctul de vedere al producției, cât și al rezultatelor financiare obținute. Acest lucru s-a văzut în contabilitatea internă, calculându-se un

²⁶ Idem, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos . nr. 125/1926, f. 283-284, 291.

²⁷ *Statistica Minieră a României*, 1927.

preț mediu impozabil de 1.055,946 lei pentru tona de cărbune produsă, de unde reieșea o valoare de 64.951.294, 30 lei pentru 61.510 t, la care se adăugau stocurile²⁸.

Subevaluarea cantitativă a producției Societății funcționa în toate împrejurările. La începutul anului 1927 Societățile din Valea Jiului au stabilit cote de livrare pe piața combustibilului, iar Societății Valea Jiului de Sus i s-a repartizat o cantitate zilnică de 200 t, adică 62.600 t pe an, dacă avem în vedere numai zilele obișnuite de lucru. Tot atunci a fost înființat „Comitetul Comun al societăților Petroșani și Lupeni, cu privire la solidaritatea celor patru societăți carbonifere din Valea Jiului față de condițiunile ce se vor obține pentru livrările de cărbuni către administrația C.F.R.” Demersurile acestui Comitet Comun au asigurat condiții favorabile de vânzare și pentru Societatea Valea Jiului de Sus, atât pe piața de stat, cât și pe piața liberă²⁹. Drept urmare, în 1927, Societatea a vândut 193.200 t de cărbune în valoare de 218.703.322 lei, de trei ori mai mult decât producția raportată din punct de vedere cantitativ și de 3,68 ori mai mult din punct de vedere valoric. La această cifră de afaceri beneficiul de 30% ar fi reprezentat 65.611.000 lei, sumă confirmată de structura veniturilor societății³⁰:

Beneficiu net	12.232.978 lei
Sumă plătită de Soc. Petroșani Societății Salgótarján	17.149.606
Sumă decontată de Soc. Petroșani pentru anul 1928	3.010.549
Sumă plătită de Soc. Lupeni societății Uríkány	6.925. 833
	6.925.833
Comisionul Societății Petroșani pentru vânzări	3.471.632
Venit extraordinar al Societății Petroșani	2.783.372
Amortizări	3.754.024
Investiții raportate amortizate	2.516.143
Investiții contabilizate amortizate	1.944.641
Sume rămase la debitori	4.845.454
Stoc de cărbune amortizat	51.409
Total	65.611.474 lei

După cum reiese, în anul 1927, cea mai mare parte din beneficiu, 34.011.821 lei – adică 51.83% – a fost destinată achitării patrimoniului Societății Felsőszilvölgyi Társulat. Societățile Petroșani și Lupeni au achitat o rată dublă anuală din ce se cuvenea, întrucât în anul anterior fuseseră prevăzute sume foarte mari pentru alte obligații financiare, derivate din operațiunile de naționalizare, astfel că rata ordinară a fost amânată. Societatea Petroșani a achitat Societății Salgótarján

²⁸ D.J. Hunedoara, A.N. Deva, Fond Valea Jiului de Sus, dos. nr. 16.

²⁹ L. Báthory, *op. cit.*, p. 231.

³⁰ *Statistica societăților anonime*, 1927; D.J. Hunedoara, A.N. Deva, Fond Petroșani S.A.R. Dir. Mine, *Contabilitate*, dos. nr. 125/1926, f. 279, 574, 597-599; dos. nr.152/1928, f. 7; Fond Soc. Lupeni, Direcția Generală București, Confidențiale, dos. nr. 9/1925.

17.149.606 lei (sau 17.146.606 lei, în funcție de cursul momentan al leului față de francul elvețian), pe lângă aceasta a plătit în avans o parte din rata cuvenită anului 1928. Societatea Lupeni a plătit de două ori câte 6.925.833 lei, o dată în contul Societății Valea Jiului de Sus și încă o dată în contul propriu. Împreună cu suma de 3.927.410 lei, avansată în anul anterior, se împlinea astfel o rată dublă de 17.149.076 lei, achitată Societății Urikány-Zsilvölgyi R.T.³¹ Astfel, numai beneficiul de 65.611.474 lei depășea valoarea raportată a producției. Chiar și cheltuielile de producție contabilizate, în valoare de 61.700.508 lei, depășeau această valoare de 59.351.040 lei³², ceea ce ar fi dus la o pierdere de 2.349.469 lei. Or, nu era așa, întrucât Societatea Valea Jiului de Sus a raportat un beneficiu net de 12.103.569 lei. În realitate, pentru valoarea recalculată a producției raportate, care era de 72.901.107 lei, cheltuielile de 70% reprezentau numai 51.030.775 lei, la care adăugându-se impozite, taxe, chirii, cheltuieli de ocrotiri sociale, comisioane și investiții, precum și adausuri și gratificațiuni din anul precedent, se ajunge la suma de 61.700.508 lei contabilizați. Această sumă nu cuprindea însă toate investițiile, dar nici amortizările, astfel că ea reprezenta numai jumătate din cheltuielile reale, revenind unui singur grup de interese, legat de Societatea Petroșani, sau Societatea Lupeni. Cheltuielile de producție contabilizate se ridicau astfel în realitate la suma de 123.401.016 lei. Dar cheltuielile totale de 70% corespunzătoare cifrei de afaceri de 218.703.322 lei reprezintă o sumă mai mare, și anume 153.092.325 lei, revenind câte 76.546.162 lei pentru fiecare Societate. Se ajunge la această sumă adăugând în repetate rânduri, la suma de cheltuieli contabilizată, investițiile, amortizările și diferite operațiuni financiare legate de Societatea Petroșani. În sfârșit, adăugând beneficiul de 30% se obține cifra de afaceri totală. Ea nu a fost împărțită în mod egal între Societățile Lupeni și Petroșani, cea din urmă încasând în plus comisionul de 3.471.632 lei, adică 111.088.151 lei în total, pe când Societatea Lupeni a încasat 107.615.214 lei.

Câștigul brut de 50% la cifra de afaceri s-a ridicat la 109.351.661 lei, din care 34.011.821 lei au ajuns la acționarii maghiari pentru achitarea acțiunilor preluate de la Felsőzsilvölgyi Társulat; Societatea Petroșani a încasat un „comision” și un „venit extraordinar” întreit, adică 18.765.012 lei, întrucât producția era de trei ori mai mare decât cea raportată. Restul câștigului brut, de 56.574.828 lei, a fost împărțit în mod egal între cele două societăți românești, fiecare adjudecându-și integral beneficiul net raportat de 12.103.569 lei, deși el ar fi trebuit împărțit pe din două. S-au calculat dividende de câte 100 de lei pe acțiune, adică de 20% din valoarea acțiunii de 500 lei. Astfel rentabilitatea Societății Valea Jiului de Sus depășea rentabilitatea Societăților Petroșani și Lupeni în anul 1927, care era de

³¹ D.J. Hunedoara, A.N. Deva, Fond. Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr.125/1926, f. 574; Fond. Soc. Lupeni, Direcția Generală București, Confidențiale, dos. nr. 9/1925.

³² Idem, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 125/1926, f. 279, 597-599.

80 de lei, respectiv 16%. Participarea la Societatea Valea Jiului de Sus era cea mai rentabilă dintre participațiile Societății Petroșani, aducând în 1927 dividende de 5.000.000 lei, din totalul de 7.684.688 lei³³. Fără îndoială, această sumă reprezenta numai partea care revenea grupului românesc din Societatea Petroșani, o sumă egală revenind Societății Salgótarján. Având în vedere că jumătate din capital era de origine maghiară, o mare parte a câștigului brut a ajuns de asemenea în Ungaria (28.287.414 lei). În total firmele din Ungaria au beneficiat de 62.299.235 lei din câștigul brut, iar cele românești de 47.052.426 lei. Societatea Petroșani a preluat 32.908.719 lei, Societatea Lupeni 14.143.707 lei, Societatea Salgótarján 34.303.862 lei, iar Societatea Urikány suma de 27.995.373 lei din câștigul brut de 50%. Activitatea Societății Valea Jiului de Sus a fost foarte rentabilă în anul 1927, întrucât a obținut cea mai mare cifră de afaceri din întreaga ei activitate. Conducerea Societății încerca să încetățenească ideea că partea covârșitoare a producției era vândută Administrației CFR, și anume 56.125 t în anul 1927, adică 87,15% din producția raportată. În realitate, această cantitate reprezenta doar 29.05% din producția recalculată.

În anul 1927 Societatea Valea Jiului de Sus a obținut cele mai bune rezultate financiare, dar condițiile economice generale ale anului 1928 nu au mai permis obținerea unor performanțe asemănătoare. Recolta agricolă slabă din anul 1928 a redus nivelul general al activității economice românești, determinând scăderea încasărilor bugetare. Din acest motiv chiar și Partidul Liberal, care încă se afla la guvernare, a fost nevoit să introducă unele măsuri restrictive față de întreprinderile carbonifere din Valea Jiului. Resursele bugetare au fost atât de modeste, încât Direcțiunea Generală CFR a pus în vedere furnizorilor din Valea Jiului reducerea prețului de achiziție cu 6% încă din momentul încheierii contractelor de livrare pe anul 1928. Prețul cărbunilor ocnă a scăzut de la 1152 lei/t la 1083 lei/t în anul 1928 și, întrucât se considera că Societatea Valea Jiului de Sus producea numai acest sortiment de cărbune, întreaga producție a fost decontată la acest preț, adică 70.936.500 lei pentru o producție de 65.500 tone.³⁴ Administrația căilor ferate a încercat să compenseze reducerea prețurilor prin menținerea unor cote înalte de achiziție din Valea Jiului, fixând pentru Societățile Petroșani și Valea Jiului de Sus 949.000 t în 1928. Dar traficul global al C.F.R. s-a redus în mare măsură, astfel că cele două Societăți au vândut doar 883.817 t, cu circa 20.000 tone mai puțin decât în anul anterior. Însă Societatea Valea Jiului de Sus nu a fost afectată de această situație, căci și-a sporit vânzările la C.F.R. la 62.830 t în 1928, reprezentând 95,92% din producția raportată. După cum vom demonstra în cele ce urmează, această cantitate reprezenta doar 31,97% din producția reală a Societății Valea Jiului de Sus.

³³ *Ibidem*, f. 153.

³⁴ *Statistica minieră a României*, 1928.

Datorită insuficienței resurselor bugetare, Administrația C.F.R nu a fost în stare să plătească sumele cuvenite pentru combustibilul achiziționat, astfel încât datoriile ei către Societățile Petroșani și Valea Jiului de Sus au crescut într-un ritm alarmant, de la 221.627.138 lei în 31 decembrie 1927, la 728.934.420 lei în 31 decembrie 1928, adică de 3,29 de ori. Paralel cu aceasta, contul „Debitori” al Societății Valea Jiului de Sus a sporit de la 15.878.826 lei în 1927, la 24.252.660 lei în 1928. Administrația C.F.R a încercat să compenseze o parte din sumele datorate prin majorarea tarifelor de transport, fără mare succes însă, întrucât veniturile provenite din transportul cărbunilor au scăzut în urma diminuării cantităților transportate.

Pe de altă parte, Societatea Valea Jiului de Sus a încercat să recupereze datoriile căilor ferate prin sistemul de contabilitate secretă, întrucât încasarea lor nu era deloc sigură. În acest scop a recurs la subevaluarea încasărilor cuvenite de la Administrația C.F.R. Conform contabilității interne, prețul de vânzare la căile ferate era de doar 891,97 lei/tonă, adică 56.042.475 lei pentru cele 62.830 tone livrate.³⁵ În realitate, la prețul efectiv de 1083 lei/tonă, s-au încasat 68.044.890 lei, adică cu 12.002.415 lei mai mult. S-a obținut astfel o sumă suplimentară din care a fost retras în primul rând excedentul contului Debitori-Creditori, în valoare de 8.149.300 lei, iar restul de 3.853.115 lei a fost trecut la fondul de amortizare, împreună cu valoarea unor stocuri din anul 1927, rezultând astfel 3.857.330 lei. După cum se vede, Societatea Valea Jiului de Sus și-a creat din propriile rezerve financiare garanția că creanțele ei vor fi încasate, introducându-le în prețul de cost al cărbunelui. Creanțele se transformă astfel într-o parte componentă a beneficiului de 30% din cifra de afaceri calculată în mod curent. Preluând din anii anteriori de contabilitate secretă elementele beneficiului, vom găsi, în primul rând, un beneficiu de 17.287.152 lei, alcătuit din mai multe componente. Pe lângă aceasta, găsim sumele destinate achitării obligațiilor către firmele din Ungaria. Societatea Lupeni a achitat din surse proprii 4.263.066 lei către Societatea Urikány și încă o sumă egală în contul Societății Valea Jiului de Sus. Societatea Petroșani a avut mari dificultăți financiare în anul 1928 și nu a achitat decât 3.010.549 lei către Societatea Salgótarján, transferând o sumă egală în contabilitatea anului precedent. Pe lângă aceasta, a rămas datoare cu încă 1.256.522 de lei, în contul anului următor. După cum știm, din beneficiu mai făceau parte bonificațiile Societății Petroșani, amortizările și investițiile amortizate. Aceste elemente compun următoarea structură a beneficiului de 30%³⁶:

³⁵ D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 147/1928.

³⁶ „Compass Leonhardt”, Rumänien, 1930, Wien, p. 609; *Statistica societăților anonime*, 1928; D.J. Hunedoara, A.N. Deva, Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 125/1926, f. 574, 597-599; Fond Soc. Lupeni, Direcția Generală București, Confidențiale, dos. nr. 9/ 1925.

Beneficiu din vânzarea cărbunilor	16.778.993 lei
Report	277.800 lei
Dobânzi	155.444
Diverse venituri	74.915
Beneficiu total	17.287.152 lei

Sumă plătită de Soc.Lupeni către Soc. Urikány	8.526.132
Sumă plătită de Soc. Petroșani către Soc. Salgótarján	3.010.549
Comisionul Societății Petroșani	3.038.967
Venit extraordinar al Soc.Petroșani	3.374.934
Amortizări	3.857.330
Investiții amortizate	3.162.000
Amortizări cont „Mărfuri și materiale”	2.030.000
Sume rămase la debitori	8.373.834
Diferență valoare stocuri	5.356
Total	52.668.876 lei

Recalculând cifra de afaceri la un beneficiu de 52.668.876 lei, care reprezintă doar 30%, rezultă încasări totale de 175.562.925 lei, urmând ca pe această bază să socotim tonajul vânzărilor. Dar în contabilitatea internă prețul mediu de vânzare a fost evaluat la 893,45 lei/t³⁷ în anul 1928, de unde rezultă o cantitate de 196.500 tone cărbune vândute. Această cifră de afaceri nu este însă verosimilă, întrucât valoarea medie reală era de 1083 lei/tonă, de unde ar rezulta o sumă totală încasată de 212.809.500 lei, de trei ori mai mare decât valoarea publicată de 70.936.500 lei în *Statistica Minieră a României*, din anul 1928. Diferența dintre cele două cifre de afaceri este însemnată, și anume de 37.246.575 lei, și se pune problema, ce sume trebuie adăugate la beneficiul inițial de 30%, pentru a obține beneficiul net real. Acestei sume îi corespunde un câștig net de 30% în valoare de 11.173.973 lei, care are următoarele părți componente:

Amortizări	3.857.330 lei
Investiții amortizate	3.162.000
Cont „Mărfuri și materiale” amortizate	2.030.000
	2.030.000
Fonduri transferate în anul 1929	94.644
Total	11.173.973 lei

Adunând cele două părți componente ale beneficiului, rezultă:

Beneficiu la preț contabilizat	52.663.520
Diferență beneficiu la preț real	11.079.330
Fonduri transferate în 1929	94.644
Diferență valoare stocuri transferate în 1929	5.356
Total	63.842.850 lei

³⁷ D.J. Hunedoara, A.N. Deva, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 147/1928.

Structura completă a beneficiului pe anul 1928 are deci următoarele părți componente:

Beneficiu din vânzarea cărbunilor	16.778.993 lei
Report	277.800
Dobânzi	155.444
Diverse venituri	74.915
Beneficiu total:	17.287.152 lei
Sumă plătită de Soc. Lupeni către Soc. Urikány	8.526.132
Sumă plătită de Soc. Petroșani către Soc. Salgótarján	3.010.549
Comisionul Soc. Petroșani	3.040.341
Venit extraordinar Soc. Petroșani	3.376.182
Amortizări	3.857.330
	3.857.330
Investiții amortizate	3.162.000
	3.162.000
Cont „Mărfuri și materiale” amortizate	2.030.000
	2.030.000
	2.030.000
Sume rămase la debitori	8.373.834
Fonduri transferate în anul 1929	100.000
Total	63.842.850 lei

Unui beneficiu de 30% în valoare de 63.842.850 lei îi corespunde o cifră de afaceri de 212.809.500 lei. Având în vedere prețul mediu de 1.083 lei/tonă, s-au pus în vânzare 196.500 t cărbune. Atât încasările, cât și producția depășesc de 3 ori cifrele raportate.

S-a dat publicității doar un beneficiu net de 12.042.546 lei din profitul real, totalizând 12.320.346 lei împreună cu reportul de 277.800 lei, din care s-au împărțit dividende de 10 milioane lei, adică 100 de lei pentru fiecare acțiune, reprezentând 20% din valoarea nominală a acțiunilor. Suma totală a dividendelor trebuia împărțită între Societățile Petroșani și Lupeni. În realitate, cele două societăți și-au însușit integral câte 17.287.152 lei beneficiu și câte 10 milioane lei dividende, jumătate din ele fiind transferate Societăților Salgótarján și Urikány-Zsilvölgyi R.T. Pe lângă aceasta, cele două societăți maghiare au încasat despăgubiri pentru vânzarea patrimoniului Societății Felsőzsilvölgyi Társulat. Societatea Lupeni a achitat rata convenită de cinci șesimi din partea sa de beneficiu net, adică 8.526.132 lei. Dar Societatea Petroșani și-a achitat doar o mică parte din obligația anuală, 3.010.549 lei, întrucât a achitat în avans o sumă egală în anul precedent și a decalat o anumită sumă pentru anul 1929 (de două ori câte 1.256.522 lei). Drept urmare, la sfârșitul anului 1928 ea datora încă Societății Salgótarján 1.307.243,36 franci elevețieni, respectiv 42.223.960 lei, în contul preluării acțiunilor Valea Jiului de Sus³⁸.

³⁸ Idem, dos. nr. 125/1926, f. 574.

Câștigul brut total, care reprezenta 50% din încasările Societății Valea Jiului de Sus, a rămas foarte însemnat în anul 1928, respectiv de 106.404.750 lei. El nu a fost împărțit în mod egal între cele două Societăți miniere românești, întrucât Societatea Petroșani a încasat suplimentar bonificațiuni (de trei ori câte 6.416.523 lei, comision și venit extraordinar). Pe lângă aceasta, cele două Societăți maghiare au încasat 11.536.681 lei despăgubire. Restul câștigului brut a fost împărțit între cele 4 Societăți implicate în afacere. Societatea Petroșani a beneficiat de 38.154.194 lei, Societatea Lupeni de 18.904.625 lei, Societatea Salgótarján de 21.915.174 lei, iar Societatea Urikány-Zsilvölgyi de 27.430.757 lei. În total, grupului românesc de capital i-au revenit 57.058.819 lei, iar grupului maghiar 49.345.931 lei. Rezultă diferențe destul de mari între societățile interesate în repartitia câștigului brut. Nici valoarea producției totale nu a fost împărțită în mod egal. Societatea Petroșani și-a însușit cărbuni în valoare de 108.092.837 lei, incluzând și un venit extraordinar de 3.376.182 lei; Societatea Lupeni s-a ales cu combustibil în valoare de 104.716.583 lei, din care a mai achitat și alte bonificațiuni către Societatea Petroșani, precum și rata anuală către Societatea Urikány-Zsilvölgyi R.T.

Rezultatele financiare reale ale Societății Valea Jiului de Sus erau deci foarte avantajoase, dar utilizau permanent metode de contabilitate care ascundeau dimensiunile reale ale producției și beneficiilor Societății. Cu toate acestea, societățile Petroșani și Lupeni erau nemulțumite de faptul că gestiunea societății se desfășura încă în mod independent, cu un aparat administrativ propriu, care impunea cheltuieli suplimentare. Acest lucru devenea tot mai inutil de vreme ce Societatea Petroșani se implica tot mai mult în vânzarea produselor societății. Pe lângă aceasta, minele ei de la Vulcan au ajuns în vecinătatea nemijlocită a galeriilor Societății Petroșani și numai contopirea exploatărilor celor două întreprinderi ar fi permis gestiunea profitabilă a extracției și vânzării cărbunilor. Mai mult decât atât, scăderea prețurilor la cărbune și perspectivele nefavorabile ale anilor următori au scos în evidență faptul că procesul de extracție și vânzare, efortul de raționalizare și mecanizare trebuiau coordonate la scara întregii Văi a Jiului. Concentrarea și dirijarea eforturilor de investiții făceau necesară fuzionarea tuturor Societăților miniere din Valea Jiului. Proiectul de fuzionare a societăților Petroșani, Lupeni și Valea Jiului de Sus a fost elaborat în noiembrie 1928³⁹ și expunea mai degrabă intențiile din acest domeniu. Spre deosebire de aceasta, aspecte concrete de integrare au fost înfățișate în „Proiectul de colaborare între Societatea Valea Jiului de Sus și Societatea Petroșani”, întocmit la 22 decembrie 1928⁴⁰. Acest proiect avea în vedere, de fapt, desființarea Societății Valea Jiului de Sus și contopirea ei cu Societatea Petroșani, ținându-se seama că „delimitarea dintre cele două societăți este nelogică din punct de vedere geologic sau tehnic și lucrările de investițiuni miniere ce s-ar face

³⁹ M. Baron, *op. cit.*, p. 157.

⁴⁰ D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Valea Jiului de Sus, dos. nr. 17, f. 6.

separat de către cele două societăți ar fi foarte costisitoare; ele ar fi în același timp și inutile, căci ar putea fi înlocuite printr-un sistem unic mult mai puțin scump, poate nici chiar a treia parte din sumele ce ar trebui cheltuite.” Pentru a se realiza raționalizarea exploatărilor se prevedea că „Societatea Valea Jiului de Sus va înceta de a fi o societate exploatănd propriile sale drepturi. Ea va vinde Societății Petroșani toți cărbunii aflători în zăcământul de la Vulcan, cărbuni a căror cantitate va fi evaluată începând de acum”. În schimb, Societatea Petroșani urma să plătească Societății preluate o redevență în funcție de cantitatea de cărbune exploatăta. Proiectul mai prevedea că „întregul activ mobilier și imobilier, precum și mașinile și lucrările miniere vor fi remise în mod gratuit Societății Petroșani pentru a fi utilizate în vederea exploatării atât timp cât aceasta va dura”⁴¹. În virtutea acestui fapt, sarcina tuturor investițiilor urma să revină Societății Petroșani. Realizarea acestui proiect ar fi însemnat primul pas spre integrarea verticală a tuturor societăților din Valea Jiului, iar în anul 1929 Societatea Petroșani a preluat gestiunea deplină asupra Societății Valea Jiului de Sus.

Intensificarea procesului de coordonare între societățile miniere din Valea Jiului a devenit foarte necesară după ce în noiembrie 1928 s-a format guvernul național-țărănesc, care nu și-a ascuns lipsa de simpatie față de firmele controlate de oamenii de afaceri liberali, acuzându-le că beneficiază de prețuri de achiziție exagerate la Căile Ferate. Drept urmare, în 1929 guvernul a impus furnizorilor din Valea Jiului să accepte scăderea prețurilor de vânzare la C.F.R. în două etape, în total cu 14,5%. Astfel prețul cărbunelui ocnă furnizat de Societatea Valea Jiului de Sus a scăzut de la 1083 lei/t la 931 lei/t. Pe lângă aceasta, contractul de achiziție a scăzut semnificativ și din punct de vedere cantitativ cu circa 24.40%, ajungând la 47.505 t în 1929 în cazul Societății Valea Jiului de Sus, ceea ce reprezenta 94.75% din producția raportată. Livrările celorlalți furnizori din Valea Jiului au crescut însă în oarecare măsură.

Pe lângă reducerea prețurilor de achiziție, guvernul național-țărănesc a adoptat o politică fiscală cu mult mai severă față de societățile carbonifere, ridicând cota de impunere de la 1% la 3% din valoarea impozabilă a unei tone de cărbune. În afară de aceasta, a revocat o mare parte a facilităților de calcul la valoarea producției, precizând că din prețul substanței miniere la stația de încărcare „nu trebuie deduse beneficiile reale sau legale ale întregii exploatări și că în scopul de a se evalua substanța minieră extrasă la gura minei trebuie deduse numai cheltuielile intervenite de la caroul minei, la stația de încărcare”⁴². Aceste indicații trebuiau aplicate și pentru impozitarea producției pe anul 1928.

Serviciul de contabilitate al Societății Valea Jiului de Sus a respectat aceste dispoziții numai pentru anul 1928, când la un preț mediu contabilizat de vânzare de 893,45 lei/tonă a calculat cheltuieli de numai 172,79 lei/tonă, astfel că urma să se calculeze impozitul minier pentru o valoare de 720,66 lei/tonă⁴³. La o producție

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² L. Báthory, *op. cit.*, p. 268-269.

⁴³ D.J. Hunedoara A.N. Deva, Fond Soc. Petroșani, Dir. Mine, Contabilitate, dos. nr. 147/1928, f. 10.

raportată de 65.500 t aceasta însemna 47.203.230 lei, respectiv un impozit de 3% de 1.416.097 lei. Spre deosebire de aceasta, în anul 1929 serviciul de contabilitate preciza că „beneficiul legal al societății este de 30% ce urma să se scadă din suma impusă impozitului minier împreună cu cheltuielile de separație, curățire, transporturi, amortismente și cheltuieli de expediție și vânzare.” Se menționa că prețul mediu de vânzare era de 930,96 lei/tonă, din care urma să se scadă 345,43 lei/tonă și mai rămânea astfel 585, 53 lei/tonă valoare impozabilă⁴⁴. La cantitatea raportată de 50.135,9 tone de cărbune s-a calculat astfel un impozit minier de 880.682 lei. Deci numai pe anii 1928-1929 Societatea Valea Jiului de Sus ar fi trebuit să plătească impozite miniere în valoare de 2.296.779 lei, cu toate acestea serviciul de contabilitate menționează impozite miniere totalizând doar 1.582.598 lei între anii 1926-1929, adică pe patru ani, deci o sumă cu mult mai mică. Această ciudățenie contabilicească se explică prin faptul că în anii 1928 și 1929 Societatea Valea Jiului de Sus nu a achitat decât o treime din impozitele miniere convenite, conform calculelor noastre.

De altfel manevrele financiare din contabilitatea societății câștigă o amploare deosebită în anul 1929. Se precizează foarte clar că beneficiul de 30% a fost inclus în deducerile pentru calcularea impozitelor⁴⁵, ceea ce însemna 279,288 lei/tonă, adică 14.002.355 lei, la întreaga cantitate de 50.135,9 tone. Cu toate acestea s-a dat publicității un beneficiu fără nicio însemnătate, de numai 392.760 lei. În realitate, pe lângă această sumă, profitul real cuprindea un beneficiu suplimentar de 12.350.053 lei, precum și restanța pe care Societatea Petroșani o avea de achitat către Societatea Salgótarján în contul anului 1928, adică 1.256.522 lei. Din acest câștig suplimentar au fost achitate și rata anuală de 8.747.954 lei către Societatea Salgótarján, partea de beneficiu a grupului românesc, precum și rezervele și tantiemele.

Toate aceste calcule se întemeiază pe un preț convențional de 930,96 lei/tonă. Dar contabilitatea internă a societății demonstrează că prețul mediu de vânzare era sensibil mai mare. Astfel, 27.626,5 t de cărbune ocnă – mai mult de jumătate din cantitatea raportată – au fost vândute la prețul de 996 lei/tonă și numai 16.983,4 t s-au vândut la prețul oficial de 931 lei /tonă⁴⁶. Prin urmare, prețul mediu de vânzare a fost în realitate de 972,68 lei /tonă, egal cu prețul mediu practicat în anul 1929 de Societatea Petroșani, care de altfel desfăcea produsele societății. Astfel producția raportată de 50.136 t avea o valoare reală de 48.766.284 lei, iar nu de 46.273.021 lei, după cum apare în *Statistica Minieră a României* pe anul 1929, care comunică o valoare de numai 922, 95 lei/tonă. La valoarea recalculată, beneficiul de 30% reprezintă 14.629.885 lei. În comparație cu aceasta prezentăm tabloul complet al sumelor care fac parte din beneficiul total real al Societății Valea Jiului de Sus în anul 1929⁴⁷:

⁴⁴ Idem, dos. nr. 171/1929, f. 9.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 32.

⁴⁷ *Statistica societăților anonime*, 1928, 1929; D.J. Hunedoara, A.N. Deva, Fond Soc. Lupeni, Dir. Gen. București, Confidențiale, dos. nr. 9/1925.

Beneficiu declarat:	392.760 lei
Sumă plătită de Soc. Petroșani pentru Soc. Salgótarján	8.747.954
Restanță achitată de Soc. Petroșani	1.256.522
	1.256.522
Sumă plătită de Soc. Lupeni Societății Urikány	8.747.954
Comisionul Soc. Petroșani	2.090.286
Venit extraordinar Soc. Petroșani	2.320.987
Investiții amortizate	648.574
Cont „Mărfuri și materiale” 1929 amortizate	2.382.675
Cont „Mărfuri și materiale” 1928 amortizate	2.030.000
Rezerve	600.950
Incasări debitori	13.314.472
Fonduri transferate din anul 1928	100.000
Total	43.889.656 lei

Dacă suma de 43.889.656 lei reprezintă doar 30% din cifra de afaceri, rezultă că totalul încasărilor Societății Valea Jiului de Sus în anul 1929 s-a ridicat de fapt la 146.298.850 lei, o sumă cu mult mai redusă față de anii anteriori, datorită scăderii prețurilor și a volumului vânzărilor. La prețul mediu real de 972,68 lei/tonă, rezultă vânzări de 150.408 tone, de trei ori mai mari decât producția raportată de 50.136 tone. Prin urmare, livrările la C.F.R. reprezentau doar 31,58% din producția reală, cu mult mai puțin decât ponderea de 94,75% din cea raportată.

Suma beneficiului de 30% denotă o scădere de circa 20 milioane de lei în comparație cu anii anteriori și serviciul de contabilitate s-a străduit să dea impresia unei situații foarte nefavorabile atunci când a declarat un beneficiu de numai 392.760 lei, din care, bineînțeles, nu s-au mai distribuit dividende. De fapt – după cum am mai amintit – s-a mai prelevat încă un beneficiu de 12.350.053 lei, totalizând astfel un câștig net de 12.742.813 lei, mai mare decât în anii precedenți. Explicația constă în faptul că Societatea Valea Jiului a încasat de la debitori – în primul rând de la C.F.R. – o sumă însemnată de 13.314.472 lei, care a ameliorat situația financiară a Societății. În aceste împrejurări, Societățile Petroșani și Lupeni au putut achita o rată anuală de câte 8.747.954 lei către societățile miniere din Ungaria, dar Societatea Lupeni a decontat încă 28.540 lei pentru a egaliza plățile efectuate de Societatea Petroșani. Pe lângă aceasta, Societatea Petroșani a achitat restanțe, de două ori câte 1.256.522 lei, către Societatea Salgótarján, în contul anului 1928. Aceste plăți au însemnat 45,59% din beneficiul de 30%.

Recuperând o bună parte din creanțe, Societatea Valea Jiului de Sus a achitat și către creditorii suma de 1.346.641 lei. Nu a mai dispus deci de sume importante de investiții, care s-au limitat la 648.574 lei, din care numai 295.899 lei pentru utilaje și instalații. Întreaga sumă investită a fost amortizată de mai multe ori, la fel și contul de mărfuri și materiale, pe anul în curs și din anul precedent. De fapt, o sumă însemnată din evidența anului 1928 a fost transferată prin amortizări și rezerve în anul următor, în total 5.012.019 lei, care a contribuit la augmentarea câștigului brut de 50% din cifra de afaceri, totalizând 73.149.320 lei, conform calculelor noastre.

În principiu, câștigul brut de 50% ar fi trebuit împărțit în mod egal de societățile miniere românești, dar nu s-a întâmplat așa, întrucât Societatea Petroșani

a fost favorizată prin încasarea unor bonificațiuni, de trei ori câte 4.411.273 lei la valoarea producției reale, adică 13.233.819 lei, respectiv 18,09% din profitul total. Pe lângă aceasta, societățile din Ungaria au beneficiat de 20.008.952 lei, deci 27,35%, din câștigul brut, în contul preluării acțiunilor de către oamenii de afaceri români. Scăzând toate aceste sume, mai rămâneau 39.906.549 lei de împărțit în mod egal între societățile Petroșani și Lupeni (câte 19.953.274 lei din câștigul brut), dar Societatea Lupeni a mai achitat încă 28.540 lei diferență către Societatea Urikány, pentru egalarea contribuției de despăgubire a Societății Petroșani). Repartiția câștigului brut a fost deci următoarea (în lei):

Soc. Petroșani	Soc. Salgótarján	Soc. Lupeni	Soc. Urikány
33.187.094	11.260.998	19.924.734	8.776.494

Întrucât jumătate din capitalul social al Societăților Petroșani și Lupeni era de origine maghiară, repartiția reală a câștigului brut în anul 1929 se modifică în sensul că încă 19.953.274 lei au trecut în beneficiul întreprinzătorilor maghiari. Repartiția finală a câștigului brut pe grupuri de interes a fost următoarea (în lei):

Grup românesc	Grup maghiar
33.158.554	39.990.766

Repartiția globală a câștigului brut a fost deci destul de echilibrată, grupul maghiar beneficiind în mare măsură prin sumele încasate pentru răscumpărarea acțiunilor, iar grupul românesc prin bonificațiile încasate de Societatea Petroșani pentru comercializarea cărbunelui. Pe când comisioanele Societății Petroșani erau incluse în cheltuielile de producție ale Societății Valea Jiului de Sus, „veniturile extraordinare” se adăugau la partea valorică a combustibilului extras care i se cuvenea Societății Petroșani. Drept urmare, în anul 1929 Societatea Petroșani a avut parte de cărbuni în valoare de 74.309.922 lei, iar Societatea Lupeni în valoare de 71.988.935 lei.

Rezultatele tehnico-financiare ale anului 1929 denotă degradarea indicatorilor de activitate în cazul Societății Valea Jiului de Sus. Producția a scăzut în comparație cu anul anterior cu 23,46% din punct de vedere cantitativ și cu 31,25% din punct de vedere valoric, prin urmare beneficiul net de 30% a scăzut și el cu 31,25%. Primele semne ale crizei economice au afectat în mai mare măsură Societatea Valea Jiului de Sus, decât Societățile Petroșani și Lupeni care o controlau. Ameliorarea situației financiare a societății se putea realiza prin contopirea crescândă cu exploatarea de la Vulcan ale Societății Petroșani. Pentru început, conducerea Societății Petroșani a încercat să salveze situația minelor de la Vulcan prin adoptarea unui plan tehnico-financiar ambițios în ședința consiliului de administrație din 14 decembrie 1929, care a preconizat investiții de 183,4 milioane lei pentru acest grup de mine în anii 1930-1932. Astfel urma să se realizeze un program de concentrare, atât pentru minele Societății Petroșani, cât și pentru Societatea Valea Jiului de Sus.⁴⁸ Investiții serioase au fost

⁴⁸ M. Baron, *op.cit.*, p. 197.

realizate și în exploatarea propriu-zise ale Societății Valea Jiului de Sus, în anul 1930, totalizând 6.573.259 lei, cea mai mare sumă investită de la naționalizarea Societății în anul 1926. A reușit acest lucru întrucât a încasat de la debitori – în primul rând de la Administrația C.F.R. – încă 9.520.418 lei, astfel încât contul „Debitori” a scăzut la numai 1.417.770 lei. Pe lângă aceasta, a solicitat noi credite în valoare de 8.225.874 lei. Dispunând de mijloace financiare îndestulătoare, consiliul de administrație a reușit să prevină parțial deteriorarea rapidă a situației Societății Valea Jiului de Sus. A reușit acest lucru în pofida reducerii încasărilor provenind de la C.F.R.

În anul 1930 Societatea Valea Jiului de Sus a vândut la C.F.R. doar 35.219 t cărbune ocnă, cu prețul de 910 lei/tonă, încasând astfel 32.049.695 lei. Această cantitate reprezintă 95,86% din producția raportată de cărbune, iar suma încasată depășește valoarea raportată a producției, care era de doar 31.730.705 lei la o cantitate de 36.740 tone⁴⁹. Cheltuielile uzuale de 70% au fost însă calculate corespunzător sumei de 32.049.695 lei, reprezentând 22.434.784 lei, dar în bilanțul întocmit la data de 31 decembrie 1930 figurează la cheltuieli dublul acestei sume, adică 44.869.577 lei.

Scopul acestei strategii financiare a fost acela de a crea pierderi în bilanț, întrucât la cheltuieli duble, încasările și veniturile figurează o singură dată, totalizând 31.697.868 lei, de unde rezultă pierderi de 13.171.709 lei⁵⁰. Această pierdere a fost creată deci în mod absolut artificial pe cale contabilicească și în cele de mai jos vom demonstra că, în realitate, în anul 1930 Societatea Valea Jiului de Sus a realizat un beneficiu satisfăcător. Pornim de la premisa că valoarea raportată a producției de 31.730.705 lei nu reprezintă altceva decât o parte a beneficiului brut real și, scăzând alte elemente componente din beneficiu, vom afla beneficiul net:

Valoarea raportată a producției	31.730.705 lei
Încasări debitori	9.520.418
Bonificații ale Societății Petroșani	2.715.620
Investiții amortizate 1930	6.573.259
Investiții amortizate 1929	648.574
Rămâne beneficiu net	12.272.834 lei

Cunoscând beneficiul net, putem calcula alte elemente ale beneficiului de 30%. Conform formulei adoptate în acordul de naționalizare, rata anuală pentru răscumpărarea cuxelor Societății Felsőzsilvölgyi Társaság era de 8.692.250 lei în 1930. Trebuie precizat că numai Societatea Petroșani și-a achitat partea care îi revenea din despăgubiri, întrucât Societatea Lupeni a renunțat la continuarea procesului de naționalizare a capitalului și nu a mai achitat Societății Urikány-Zsilvölgyi R.T. nici măcar rata anuală pentru răscumpărarea acțiunilor proprii. Pe baza venitului brut de 30.173.564 lei, declarat în bilanț, putem calcula bonificațiile de 9% care i se cuveneau

⁴⁹ *Statistica minieră a României*, 1930.

⁵⁰ Așa-numita „pierdere” rezultă din însumarea următoarelor conturi, care în majoritate reprezintă, de fapt, elemente de beneficiu (în lei): Incasări de la debitori: 9.520.418; Venit extraordinar al Societății Petroșani: 1.433.249; Investiții amortizate din 1929: 648.574 +295.899; Rezerve: 316.202+ 316.202+ 316.202; Asigurări: 324.963.

Societății Petroșani, atingând în acest caz suma de 2.715.620 lei în total, din care 1.282.371 lei reprezentau comisionul, iar 1.433.249 lei veniturile extraordinare ale Societății Petroșani. O altă sursă de beneficiu a reprezentat-o amortizarea stocului de mărfuri și materiale din anul 1929, în valoare de 2.382.675 lei, care nu mai figurează în bilanțul anului 1930. Adunând toate aceste sume vom afla beneficiul total real al anului 1930, pe care îl prezentăm în paralel cu cel publicat:⁵¹

Beneficiu total real		Beneficiu publicat
Beneficiu net	12.272.834 lei	Report: 92.761 lei
Rata anuală achitată Soc. Salgótárján	8.692.250	Câștig brut: 30.173.564
Comision Petroșani	1.282.371	Diverse câștiguri: 1.431.543
Venit extraordinar Petroșani	1.433.249	Pierderi: 13.171.709
Investiții amortizate	6.573.259	Total: 44.869.577 lei
Cont „Mărfuri și materiale” 1929 amortizate	2.382.675	
Amortizări investiții 1929	648.574	
Diverse câștiguri	1.431.543	
Completări din Fondul de rezervă	316.202	
	316.202	
Incasări de la debitori	9.520.418	
Total	44.869.577 lei	

Un beneficiu total de 44.869.577 lei, care reprezintă 30% din cifra de afaceri, indică încasări totale de 149.565.256 lei, pentru o producție reală de cărbune de 146.960 t, care o depășește de 4 ori pe cea raportată. Tot astfel, valoarea recalculată a producției o depășește de 4,71 ori pe cea raportată de 31.730.705 lei. În acest fel, producția recalculată scade într-o măsură neînsemnată față de anul 1929, doar cu 2,3%, pe când valoarea producției crește într-o oarecare măsură, cu 2,23%. Lucru și mai important, beneficiul real a crescut cu 979.921 lei. Acest rezultat reprezintă un adevărat tur de forță în condițiile crizei economice, realizat de serviciul comercial al Societății Petroșani, care se ocupa de vânzarea producției de cărbune. Reducând vânzările către C.F.R. la 23.96% din producția reală, Societatea Petroșani a desfășurat o adevărată ofensivă pe piața particulară, obținând astfel și o creștere a prețului mediu de vânzare la 1.017,727 lei/tonă, mai mult decât prețul mediu de 972,68 lei/tonă din anul anterior. Cea mai mare parte a veniturilor Societății Valea Jiului de Sus s-a realizat prin vânzarea pe piața particulară, în valoare de 117.515.561 lei, reprezentând 111.741 t, la un preț mediu de 1051,68 lei/tonă. În aceste condiții, Societatea Valea Jiului de Sus a putut realiza, de fapt, un beneficiu de 40%, totalizând 59.825.604 lei, întrucât cheltuielile se ridicau doar la dublul cheltuielilor raportate de 44.869.577 lei, adică 89.739.154 lei.

Din încasările totale de 149.565.256 lei, Societatea Lupeni a beneficiat de 74.066.003 lei, iar Societatea Petroșani a primit încă 1.433.249 lei, „venituri extraordinare”, totalizând 75.499.252 lei. Bonificațiile Societății Petroșani au fost în și mai mare măsură adăugate în cazul decontării beneficiului brut de 50%, în sumă de

⁵¹ „Compass Leonhardt”, Rumänien, 1932, Wien, p. 643; *Statistica societăților anonime*, 1930.

74.782.628 lei, întrucât a preluat în mod suplimentar de 4 ori câte 2.715.620 lei, în total 10.862.480 lei. Societatea Salgótarján a încasat 8.692.250 lei răsкупărări, dar Societatea Urikány-Zsilvölgyi R.T. nu a mai obținut nimic în acest cont. Repartiția beneficiului brut s-a realizat în felul următor (în lei):

Societatea Petroșani	Societatea Lupeni	Societatea Salgótarján
39.561.544	26.528.834	8.692.250

Întrucât jumătate din capitalul Societăților Petroșani și Lupeni a rămas în posesiunea acționarilor maghiari, repartiția beneficiului brut pe grupe de capital a fost următoarea (în lei):

Grup românesc	Grup maghiar
38.476.429	36.306.199

Repartiția beneficiului brut de 50% pe grupe de capital a fost deci echilibrată, grupul românesc beneficiind în plus de bonificațiile Societății Petroșani, iar Societatea Salgótarján de suma anuală convenită răsкупărării capitalului.

Rezultatele financiare reale ale Societății Valea Jiului de Sus în anul 1930 au fost deci mai mult decât satisfăcătoare. Cu toate acestea, perspectivele economice erau incerte, întrucât criza economică a început să se adâncească de-abia în anul 1931, iar piața combustibilului se îngusta tot mai mult. Pe lângă aceasta, în exploatările de la Vulcan au apărut probleme tehnice tot mai complexe, pe care investițiile considerabile din anul 1930 nu le-au soluționat. Numai concentrarea lucrărilor de extracție în punctele de lucru cele mai productive, coordonarea raționalizării exploatărilor pe întreaga Valea Jiului puteau asigura o rentabilitate satisfăcătoare. Drept urmare, Societățile Petroșani și Lupeni au fuzionat în luna mai 1931, hotărând tot atunci închiderea minelor de la Vulcan⁵² și lichidarea Societății Valea Jiului de Sus. Pentru o lichidare de o asemenea amploare era nevoie de argumente convingătoare, întrucât ea trebuia aprobată de Inspectoratul Minier de la Petroșani și de Ministerul Industriei și Comerțului. De aceea, în adunarea generală a acționarilor societății din 25 mai 1931, când a fost prezentat bilanțul pe anul 1930, s-a comunicat o pierdere de 13.171.709 lei, echivalentă cu 41,51% din valoarea raportată a producției. Deși acest rezultat nefavorabil a fost obținut – după cum am arătat mai sus – în urma unei operațiuni de inginerie financiară, conducătorii societății au primit aprobarea pentru încetarea activității. În realitate, între anii 1926-1930 Societatea Valea Jiului de Sus a obținut câștiguri mai mult decât satisfăcătoare, asigurând beneficii anuale substanțiale acționarilor. Pe lângă aceasta, a achitat 98.007.260 lei despăgubire societăților Salgótarján și Urikány Zsilvölgyi R.T. pentru preluarea patrimoniului Societății Felsőzsilvölgyi Bányatársulat. Cu toate acestea, în condițiile crizei economice, Societatea Valea Jiului de Sus a fost desființată.

⁵² M. Baron, *op.cit.*, p. 197.

Producția de cărbune a Societății Valea Jiului de Sus				
Anul	Producția raportată (t)*	Valoarea (lei)*	Producția recalculată (t)	Valoarea (lei)
1926	59.700	67.820.394	179.100	203.461.182
1927	64.400	59.351.040	193.200	218.703.322
1928	65.500	70.936.500	196.500	212.809.500
1929	50.136	46.273.021	150.408	146.298.850
1930	36.740	31.730.705	146.960	149.565.256

* Conform datelor publicate în *Statistica Minieră a României*

Vânzări realizate de Societatea Valea Jiului de Sus pe categorii de clientelă

Vânzări raportate oficial (t)					Vânzări în contabilitate secretă (t)				
Anul	Total	CFR	%	Consum propriu + stoc %	Total	CFR	%	Particulari + Consum propriu și stoc	%
1926	59.700	55.810	93,48	6,52	179.100	55.810	31,16	123.290	68,84
1927	64.400	56.125	87,15	12,85	193.200	56.125	29,05	137.075	70,95
1928	65.500	62.830	95,92	4,58	196.500	62.830	31,98	133.670	68,02
1929	50.136	47.505	94,75	5,25	150.408	47.505	31,58	102.903	68,42
1930	36.740	35.219	95,86	4,14	146.960	35.219	23,97	111.741	76,03

Beneficiile Societății Valea Jiului de Sus (lei)

	Beneficiu net raportat	Beneficiu net recalculat	Beneficiu 30%	Câștig brut total 50%
1926	12.079.773	12.079.773	61.038.189	101.730.591
1927	12.232.978	12.232.978	65.611.474	109.351.661
1928	12.320.346	12.320.346	63.842.850	106.404.750
1929	392.760	12.742.813	43.889.656	73.149.320
1930	- 13.171.709	12.272.834	44.869.577	74.782.628

Amortizări și investiții la Societatea Valea Jiului de Sus (lei)

Anul	Amortizări anuale publicate	Amortizări contabilizate	Investiții amortizate	Cont mărfuri și materiale amortizate	Amortizări din anii anteriori	Total amortizări incluse în beneficiu
1926	405.200	3.240.000	1.845.412			7.336.024
1927	204.800	3.754.024	2.516.143			8.214.808
1928	6.202	3.857.330	3.162.000	2.030.000		20.128.660
		3.857.330	3.162.000	2.030.000		
1929			648.574	2.382.675	2.030.000	5.061.249
1930			6.573.259		2.382.675	9.616.912
					648.574	
					6.202	
					6.202	